

DEĞİŞEN KENT ALGISINDA GÜVENLİK KAVRAMI: AKILLI KENT VE AKILLI GÜVENLİK UYGULAMALARI

SECURITY CONCEPT IN THE PERCEPTION OF THE CHANGING CITY: SMART CITY AND SMART SECURITY APPLICATIONS

Doktora Öğrencisi, Deniz BALCI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Anabilim Dalı, balcideniz1991@hotmail.com, Çorum/Türkiye, 0000-0001-
68681955

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Güvenlik kavramı en genel anlamıyla bireyler ve grupların temel değerlerine oluşabilecek tehditlere karşı özgür olunmasını ifade etmektedir. Her canlının dünyaya gelir gelmez ilk amacı varlığını korumak ve sürdürmektir. Dünyadaki tüm canlılar gibi devletler de aynı şekilde zamanla varlığını korumak ve sürdürmek amacını edinmiştir. Tarih boyunca insanlar kendilerini güvende hissetmek için kentler kurmuş, yaşadıkları alanı gelebilecek her türlü şiddete, tehlikeye karşı korunaklı hale getirmiştir. Fakat günümüzde kentler her geçen gün büyümeye ve nüfusu hızla artmaya devam etmektedir. Bu durum beraberinde kentlerde suç, şiddet, terör olaylarının artışı, ulaşım, sağlık, eğitim, konut gibi temel kent hizmetlerinde aksaklık, istihdam, işsizlik ve daha birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Tüm bu sorunların çözümü için en başta gelen ihtiyaç ise güvenlik ihtiyacıdır. Fakat değişen kent algısı gibi güvenlik kavramı da değişmektedir. Baş döndürücü bir hızla gelişen bilgi iletişim teknolojileri kentleri akıllandırma gerekliliğini doğurduğu gibi güvenlik olgusunun da akıllı hale gelmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Çalışmanın konusu kentlerin akıllı hale gelmesi ile güvenlik anlayışında meydana gelen değişimi incelemektir. Çalışmanın amacı yeni bir kavram olan ve kendi içinde birçok bileşen ve araçlar barındıran akıllı kent konseptinde güvenlik konusuna nasıl bir yaklaşım sergilediğini görmektir. Araştırma tekniği olarak literatür taraması tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ise akıllı kent uygulamaları ile kentin ve kent halkının içme suyu güvenliğinden, siber güvenliğine, yaya ve trafik güvenliğine ve sağlık güvenliğine kadar oldukça kapsamlı bir alanda güvenlik konusunda sürdürülebilir ve yenilikçi çözümler ürettiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Kent Güvenliği, Akıllı Kent, Akıllı Uygulamalar, Bilgi ve İletişim Teknolojileri.

ABSTRACT

The concept of security, in its most general sense, refers to freedom from threats to the basic values of individuals and groups. The first purpose of every living thing as soon as it is born is to preserve and maintain its existence. Like all living things in the world, states have also acquired the aim of preserving and maintaining their existence over time. Throughout history, people have built cities to feel safe and have made the area they live in safe from all kinds of violence and danger. But today, cities continue to grow day by day and their population continues to increase rapidly. This situation has brought with it the increase in crime, violence, terrorism, disruption in basic city services such as transportation, health, education, housing, employment, unemployment and many other problems. The foremost need for the solution of all these problems is the need for security. However, as the perception of the city changes, the concept of security also changes. Information and communication technologies, which develop at a dizzying pace, cause the necessity of making cities smart, as well as the fact that the security phenomenon has become smart. The subject of the study is to examine the change in the understanding of security as cities become smart. The aim of the study is to see how it approaches the issue of security in the smart city concept, which is a new concept and includes many components and tools. Literature review technique was used as a research technique. Looking at the results of the study, it is seen that the city and its people produce sustainable and innovative solutions in a very comprehensive area from drinking water safety to cyber security, pedestrian and traffic safety and health safety, with smart city applications.

Keywords: Security, Urban Security, Smart City, Smart Applications, Information and Communication Technologies.

GİRİŞ

Kent, neredeyse insanlığın varoluşu kadar eski, içinde doğduğu toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel koşullardan doğrudan etkilenen ve sahip olduğu bu özellikleri neden sonuç ilişkisi içinde tarih boyunca aktaran bir yapıya sahip olan olgudur. Bu durum kent kavramına dinamik, devingen ve iletken gibi özellikler kazandırmıştır. Sahip olduğu bu özellikleri ve ayrıca çok boyutlu bir yapıya sahip olması kent kavramını tanımlamayı, tek bir tanım üzerinde uzlaşmayı oldukça zorlaştırmıştır. Her yazar, araştırmacı kenti farklı boyutlarından farklı odak noktalarından ele alarak tanımlama yapmıştır (Uğurlu, 2010:25). Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir: “Genel anlamda kent, bir uygarlığın dayandığı temel referansları ve ilişkileri somut olarak içinde barındıran bir yerleşim birimi veya bir yer olarak ele alınmaktadır. Kent, kentli insanların oluşturduğu bir yerleşim birimidir. Tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordineli olarak yapıldığı ve belirli bir üretim biçiminin beraberinde getirdiği ilişkiler çerçevesinde nispeten heterojen sayılan ve bütünleşmeye doğru evrilen yerleşme birimi olarak tanımlanmaktadır” (Çiftçi ve Yılmaz,

2011:255). Yapılabilecek en genel tanım bu iken diğer birçok tanım üzerinden yapılacak inceleme ile tarihsel süreçte kent kavramının nasıl bir değişim geçirdiğini ve yazarların birden çok boyutlarla kavramı ele aldığını görmek mümkün olacaktır. Örneğin “Max Weber’e göre önemli olan kentin siyasal ve ekonomik örgütlenme biçimidir. Weber bir yerleşim biçiminin kentsel topluluk olabilmesi için: a- Savunma amaçlı kalesi, b- Pazarı, c- Mahkemesi ya da görelî otonom yasaları, d- Kısmî bir ekonomisi ve özerkliği olması gerektiğini belirtir. Weber’e göre bu nitelikleri taşıyan kent siyasal bir birimdir”. “Karl Marx, kenti üretim araçlarının, ticaret mallarının, gereksinimlerin toplanmış olduğu, yüksek zevklerin temsil edildiği yer olarak tanımlarken; Emile Durkheim kenti, işbölümü ve dayanışma kavramları ile ilişkili olarak ele alır. Bunların yanında Sorokin, kenti çeşitli grupların kümeleşmesinden meydana gelmiş bir bütün olarak mekânsal alana ve yoğunluğa dayalı olarak ele alır. Bir diğer kent kuramcı Louis Wirth’e göre kenti, nüfus büyüklüğü, yoğunluk ve heterojenlik karakterize eder. Rene Maunier’e göre ise kent, nüfusuna oranla coğrafi temeli dar olan ve aileler, meslek grupları, sosyal sınıflar, mezhepler vs. gibi çeşitli heterojen grupları içine alan karmaşık bir yerleşme grubudur” (Pustu, 2006:130).

Tıpkı kent kavramının tanımlanması birçok görüş olduğu gibi kentlerin ilk ortaya çıktığı dönem içinde birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden en genel kabul göreni ise kentlerin ilk olarak M.Ö. 6000-4000 döneminde ortaya çıktığıdır. M.Ö. 4000-3000 yılları arasında ise madenlerin tanınarak günlük hayatta kullanımı ile ilgili tecrübelerin artması başta olmak üzere ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi şartların değişmesi ve daha uygun hale gelmesi ilk kentlerin ortaya çıkışını sağlamıştır (Uğurlu, 2010:33). Mekansal olarak incelendiğinde ilk kentler iklim, tarım, ulaşım gibi unsurları göz önünde bulundurarak konumlandırıldığı genellikle verimli topraklar tercih edildiği görülmektedir (Yurt, 2020:24). Kentlerin ilk kuruluşu bu şekilde iken devamında Antik Çağ döneminde kentlere Polis adı verilmiş ve devlet ile aynı anlamda kullanılmıştır. Bu dönem kent hem ticari ve kültürel bir merkez hem de siyasi ve idari bir birim olarak varlığını sürdürmüştür. Antik Yunan kentleri ile ilgili olarak Aristoteles “Bir şehrin hem denize hem içerilere kolayca erişebilecek ve koşulların elverdiği ölçüde de, ülkenin her yanından eşit ölçüde kolaylıkla gelinebilecek bir konumda olması gerekir” şeklinde ifadesi le kenti daha çok konumsal olarak ele aldığı görülmektedir. Antik Yunan etkisi azalıp Roma İmparatorluğu’nun gücü arttığı dönemde ise kentler de diğer birçok şey gibi değişmiştir. Roma İmparatorluğu Döneminde kentler gelişim sürecine devam etmektedir. Bu dönem Romalılar kentleri dikdörtgen biçiminde ve çevresine duvarlar örerek inşa etmiştir. Bu duvarların içinde kalan kısmında “hamamları, arenaları, kemerleri” bulunmaktadır ve bu yönüyle fiziki olarak kentlerin birçoğu birbirine benzemektedir. Bu dönem Romalılara göre bir kentin kent olabilmesi için gerekli olan şeyler; “sokaklara kaldırım taşı döşenmesi, su getirme ve kanalizasyondur”. Bu dönem ekonomik açıdan yaşanan bazı olumsuzluklar beraberinde birçok diğer olumsuzlukları getirmiş ve Roma İmparatorluğu yıkılarak Karanlık Çağ olarak da adlandırılan Orta Çağ dönemi başlamıştır. Bu dönem kent dini unsurların sürdürdüğü egemenlikten etkilenmiş ve insanlar bir dini merkez

olarak manastırların etrafında toplanmaya başlamıştır. Ayrıca savunmanın çok önemli olduğu bu dönem kentlerin etrafına çevrilen surların yapımında kentliler yer almış ve böylelikle bu surlar ilk bayındırlık işi olmuştur. Bu surların dışında kalan kısımlarda kurulan pazarlar, tüccarların ilgisini çekmiş ve ticaretin gelişmesini sağlamıştır. Ticaretin gelişmesiyle kentler de gelişmiş, birtakım yargısal ve idari özerklikler kazanmış ve ilk belediye teşkilatlarını oluşturmuşlardır. Kentlerin tarih boyunca yaşanan her türlü olaydan doğrudan ve derinde etkilendiği açıkça ortadır. Kentleri çok daha farklı bir görünüme ve özelliğe büründürecek asıl gelişme ise Sanayi Devrimi olmuştur. Öyle ki kentler artık Sanayi Devrimi öncesi ve Sanayi Devrimi sonrası şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Artık bu dönem kentler sanayi ve ticaret merkezleri olup işbölümü, uzmanlaşma gibi yeni olguların mekanı olmuştur. Sanayi Devrimi öncesinde kentlerde küçük ölçekli atölyelerde yapılan üretim Devrim ile yerini büyük ölçekli fabrikalara bırakmıştır. Artan iş imkanının insanlara cazip gelmesiyle birlikte kentlerde nüfus oranı gittikçe artmıştır. Bu durum beraberinde olumlu olumsuz birçok sonucu da getirmiştir. Kentler böylelikle tarihte günümüzdeki varlığına en yakın hale gelmeye başlamıştır (Uğurlu, 2010:35-50).

Görülmektedir ki kentler tarih boyunca birçok olay yaşamış, dönemden geçmiş, birçok farklı anlama gelmiş, birçok etkiyi doğrudan yaşamış sürekli ve kesintisiz olarak hep bir hareket halinde olmuştur. Bugün baktığımızda ise kentler yüzyıllar önceki kentten çok farklıdır. Artık kentten beklenen de talep edilen de kentin görünümü de sorunları da her şey çok farklıdır. Günümüzde kentte bu farklılığı sağlayan şey işe bilgi iletişim teknolojilerinin her gün büyük bir hızda gelişiyor olmasıdır. Yüzyıllar önce kentlerde üretim küçük atölyelerde iken daha sonra fabrikalarda yapılırken şimdi bilgi iletişim teknolojileri aracılığıyla üretim şeklinden, günlük alışkanlıklara, ihtiyaçlara, taleplere kadar her şey değişmiş ve değişmeye de devam etmektedir. Bu değişime karşı duramayan kentler için birçok yeni kent modelleri ortaya çıkmaktadır. Akıllı kent modeli ise bunlardan biridir.

1.AKILLI KENT

Modern bir kavram olan akıllı kent kavramı, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesine bağlı olarak insanların ihtiyaç ve taleplerinin ve hatta sorunların değişmesi karşısında kentler de bir değişim sürecine girmiştir. Bu süreçte kentler, bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak akıllı hale gelecektir. Birçok kavram gibi akıllı kent kavramının tanımlaması konusunda uzlaşılan tek bir tanım bulunmamaktadır. Her yazar, araştırmacı tıpkı kent tanımında bahsettiğimiz gibi farklı odak noktalarını merkezine alarak akıllı kent tanımları yapmıştır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir: Harrison ve arkadaşları akıllı kenti “fiziksel altyapısını, bilgi teknolojileri (BT) altyapısını, sosyal altyapısını ve iş altyapısını birleştirerek, kentin kolektif zekâsını güçlendiren kentlerdir” şeklinde tanımlarken Hall ve arkadaşları “güvenli, çevre dostu yeşil ve verimli hale getirilen, kaynaklarını en iyi şekilde kullanan, güç, su, ulaşım vb. tüm altyapı sistemleri ve yapılarını, izleyebilen ve gerektiğinde kendi kendini tamir edebilen geleceğin

kentsel merkezleridir” diye ifade etmiştir. Batty “bilgi ve iletişim teknolojileri ile birlikte bilgi transferi altyapısı, şehrin gelişimi, mekânsal planlama, mobil sistemleri, eğitim, sosyal denge, yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik ile ilgilenen kentler” akıllı kenttir derken Hollands “akıllı, birbiriyle bağlantılı ve verimli bir kent için kentsel yönetim, eğitim, sağlık, kamu güvenliği, emlak, ulaşım ve kamu hizmetleri gibi kritik altyapı bileşenlerini ve hizmetlerini akıllı bilişim teknolojileri ile birlikte kullanan kentler”in akıllı kent olduğunu belirtmiştir (Erdoğan, 2019:5).

Dinamik bir süreç ve büyük bir dönüşüm hareketi olan akıllı kent olgusu birçok hedefe sahiptir. Bu hedeflerden bazıları, kent sakinlerinin değişen ve dönüşen ihtiyaçlarına hızlı ve doğru bir şekilde karşılamak, konforlu ve kaliteli bir yaşam sunmak, maliyetleri azaltmak, kaynakları etkin ve verimli kullanmak, katılımcılığı ve işbirliği artırmaktır (Varol, 2017:45). Bu hedefleri gerçekleştirmek için akıllı kentler, akıllı uygulamalar geliştirip uygulamaktadır. Akıllı kent sahip olduğu bileşenleri sayesinde bu bileşenlerinde akıllı uygulamalar gerçekleştirerek hedeflerine ulaşacaktır. Akıllı kent olgusunun bileşenlerine dair literatürde birçok farklı görüş bulunmaktadır. Fakat bu farklı görüşler içinde en kabul göreni Cohen’in Akıllı Şehir Çarkı (Smart Cities Wheel) ismini verdiği modeldir. Bu modele göre akıllı kentin altı temel bileşeni vardır. Bunlar: akıllı ekonomi, akıllı çevre, akıllı yönetim, akıllı mobilite, akıllı vatandaş ve akıllı yaşamdır. Bu bileşenlerin temel unsurları şu şekildedir:

“Akıllı Ekonomi: Yenilikçi ve girişimci ruh, iş piyasasında esneklik, uluslararası piyasalara entegrasyon ve dönüşüm kabiliyeti.

Akıllı Hareketlilik: Yerel ve yerel ötesi erişilebilirlik, BİT’lerin, modern, sürdürülebilir ve güvenli ulaşım sistemlerinin varlığı.

Akıllı Yönetişim: Karar alma süreçlerinde katılım, yönetim sistemlerinde şeffaflık, kamu hizmetlerinin varlığı ve erişilebilirlik, siyasal stratejilerin kalitesi.

Akıllı Çevre: Tabii çevre şartlarının çekiciliği, kirliliğin olmaması ve kaynakların sürdürülebilir yönetimi.

Akıllı Yaşam: Kültür ve eğitim hizmetlerinin varlığı açısından istenilen ve ölçülen yaşam standardı, dijital hizmetlerin varlığı ve erişilebilirliği, turistik yerler, sosyal uyumu, sağlıklı çevre, kişi ve konut güvenliği.

Akıllı Vatandaş: İnsani ve sosyal sermayenin yeterlilik ve kalite düzeyi, esneklik, yaratıcılık, hoşgörü, kozmopolitlik ve kamusal yaşama katılım.” (Uçar, vd, 2017:1788)

Kentlerin akıllı kent olma yolculuğunda geliştireceği akıllı uygulamalarda kullanacağı belli bazı bilgi iletişim teknoloji araçları bulunmaktadır. Uygulamaları akıllı hale getirecek olan tam da bu araçlardır. Akıllı kentlerin ortaya çıkmasını sağlayan bilgi iletişim teknolojilerini sonrasında akıllı kentler, akıllı uygulamaların geliştirilmesi ve uygulanmasında

kullanmaktadır. Bu teknolojik araçlardan bazıları, açık veri, büyük veri, bulut bilişim, mobil cihazlar, sosyal medya, internet, üç boyutlu teknolojiler, sürücüsüz araç, drone, GSM teknolojileri ve kiosktur. (Gürsoy, 2019:72)

Kentler, bu ve her gün bir yenisi eklenen ve gelişen teknolojik araçları kullanarak geliştireceği akıllı uygulamalar ile “planlama, altyapı, sistem operatörleri, bilgi ve iletişim teknolojileri yatırımı, halk katılımı ve veri paylaşımı” ve daha birçok özellik kazanarak diğer kentler arasında öne çıkacaktır. Bu özellikleri sayesinde kentler, “kent sorunlarını çözmek konusunda bütüncül, planlı, şeffaf, etkin, verimli ve en yüksek katılım ile bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaktadır” (Balcı, 2022:429).

2.GÜVENLİK KAVRAMI

Güvenlik kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde Türkçede “itimat ya da inanmak anlamına gelen güven (küven) kökünden” türetildiği görülmektedir. 8-11. Yüzyıl döneminde “Orta Asya Türkçesinde ün, nam, iktidar anlamında kullanılan küve ya da küv kelimeleri” ise kavramın etimolojik kökeni oluşturmaktadır (Birdişi, 2011:151). Oldukça tartışmalı bir kavram olan güvenlik kavramının tek bir genel tanımını yapmakta oldukça zordur. Çünkü güvenlik kavramının hitap ettiği özne değişkenlik göstermektedir. Güvenlik, bireysel, ulusal ve uluslararası için olabilmektedir (Baylis, 2008:73).Toplumsal bir değer ve ihtiyaç olan güvenlik kavramı, “tehlike, risk, düzensizlik ve korkunun karşıtı olarak koruma, risk yokluğu, kesinlik, güvenilirlik, itimat ve güven ile öngörülebilirliğe işaret etmektedir.” Güvenlik kavramı, herhangi bir tehdit unsurunun olmaması ve korunaklı olmayı anlatmaktadır (Özmen ve Yılmaz, 2019:165). Her dönem güvenlik kavramı farklı anlamlarda kullanılmıştır. Soğuk Savaş öncesinde güvenlik daha çok askeri anlamda kullanılırken Soğuk Savaş sonrası daha geniş anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle güvenlik kavramı sadece askeri anlamda değil aynı zamanda siyasi, sosyal, ekonomik ve çevresel konularda güvenlik kavramı anlamına eklenmiştir (Küçükşahin, 2006:7). Güvenlik kavramı tıpkı kent kavramı gibi içinde bulunulan dönemin hakim anlayışına göre şekillenmiş farklı anlamlarda kullanılmıştır. Soğuk Savaş gibi küreselleşme olgusu da güvenlik kavramı üzerinde önemli etkiler yaratan bir durum olmuştur. Küreselleşme ile ulus devlet döneminde güvenliğin sağlayıcısı ve öznesinin devlet olduğu, güvenlik derken devletin güvenliğinden bahsedildiği anlayışı zayıflayarak yerini “toplumsal aidiyet kümelerinin güvenliğine” bırakmıştır (Oğuzlu, 2007:9). 1994 yılında Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu güvenlik kavramını askeri ve devlet anlamında uzaklaşarak farklı bir açıdan ele almıştır. Raporda insani güvenlik kavramını kullanmış ve tıpkı güvenliğin anlamının farklılaştığı gibi güvenliğin tehditlerinin de artık devletler ya da ordular değil “hastalıklar, açlık, işsizlik, suçlar, sosyal çatışmalar, siyasi baskılar ve çevresel tehlikelerin insanların güvenliğine tehdit oluşturduğunu” belirtmiştir. Ayrıca Rapor İnsani güvenlik kavramının ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik, topluluk güvenliği ve siyasi güvenlik olmak üzere yedi temel bileşeni olduğunu belirterek yeni güvenlik anlayışlarını da ortaya koymuştur (Erdem, 2016:261-262).

Önceki geleneksel güvenlik anlayışının sınırlı bir şekilde sadece ülkenin sınırları ile ilgili olup bu sınırlara dış kaynaklı olarak gelebilecek saldırıların güvenliği tehdit eden unsurlar olarak algılanmasını eleştirerek insani güvenlik kavramının ve aynı zamanda tehditlerinin çok daha kapsayıcı olduğunu vurgulamaktadır (Çıkrıkçı ve Okur, 2021:103).

Tarihsel süreçte değişen güvenlik kavramının anlamının devlet ve ülke güvenliğinden bireylerin güvenliğine genelden daha özele doğru yaşanan kayma ile bireylerin bir arada yaşadığı kentlerde güvenliğin sağlanması oldukça önem kazanmıştır. Öyle ki günümüzde, kent ve güvenlik kavramları ayrılmaz bir şekilde bir arada kullanılmaya başlanmıştır. Kentsel güvenlik “kentte yaşayan bir bireyin ya da grubun, kentsel yaşamına dair ihtiyaçlarını karşılarken ve ilişkilerini gerçekleştirirken bunu güvenlik içinde yapabilmesinin mümkün kılınmasıdır. Kentsel güvenlik, kent sınırları içinde geçerli olan, kentte yaşayanların yerine getirilmesini bekledikleri bir güvenlik istemidir”. Kentsel güvenlik bağlamında kentte yaşayan her kent sakinin güven içinde yaşaması en temel haklarından biridir. Kentsel güvenlik, kent sakinlerine hizmet sunumunda, kent sorunlarının çözümünde kent sakinlerinin emniyetini sağlamayı ve oluşabilecek tehditlere karşı korumayı da içermektedir (Kaypak, 2016:42). Kentsel güvenlik hem tehditleri, suç unsurlarını önleyen ve ortadan kaldıran böylelikle emniyeti sağlayan bir kavram olup hem de kent sakinleri için vazgeçilemez temel bir haktır (Alacadağlı, 2020:154).

Kentlerin refah düzeyini belirleyen unsurlardan bir olan güvenlik, kentte tesis edilmesinde “psikoloji, sosyoloji, kriminoloji ve ekonomi” disiplinleriyle oldukça yakın ilişkili olup kentsel güvenlik kavramı çok boyutlu ve multidisipliner bir kavramdır. Ayrıca kentsel güvenlik kavramı mekanla da oldukça ilgili ve ilişkilidir. Bu nedenle kentsel güvenlik kavramı için kentsel planlama ve kentsel tasarım gibi mekânsal özellikleri temel alan disiplinleri de önemlidir (Koca ve Çolpan Erkan, 2021:164). Kentsel güvenlik kavramının birden çok boyut içermesi güvenlik tehditlerinin de birden çok sayıda ve çeşitte olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kentsel güvenlik “gasp/çalma, uyuşturucu kaçakçılığı, hırsızlık, soygun, tecavüz, cinayet, adam kaçırmaya, dolandırıcılık, insan kaçakçılığı, fuhuş vb suç ile ilgili olaylar; yurtiçi, uluslararası ve sınır ötesi terörizm, sınır ötesi, sınır savaşı, yıpratma ve sivil savaş şeklindeki savaşlar, darbe, şiddet gösterileri, isyan ve ayaklanmalar gibi sivil/siyasi huzursuzluklar” gibi yalnızca suç teşkil eden unsurları ortadan kaldırmak ya da suç teşkil etme tehdidi taşıyan unsurları engellemek değil aynı zamanda trafik düzeni, bina tasarımları, çarpık kentleşmenin, çevre kirliliğinin önlenmesi gibi kenti ve kent sakinlerinin yaşamlarının kalitesini ve konforunu etkileyecek her türlü olumsuzluğu engellemeyi de içermektedir. Böylelikle kentsel güvenlik, kentlerin bir bütün olarak güvenliği ve ayrı ayrı bireysel olarak güvenliğini içeren kent sakinlerinin bütünlüğü içinde güvenliği olmak üzere iki ana odak noktasından oluşmaktadır (Alacadağlı, 2020:155-156)

3.AKILLI KENT ve DEĞİŞEN GÜVENLİK ANLAYIŞI İLE AKILLI GÜVENLİK UYGULAMALARI

Güvenlik kavramı içinde bulunulan tarihsel dönemin şartları ve gerekleri doğrultusunda farklı farklı anlamlara gelmiştir. Güvenlik kavramının öznesi kimi zaman ülke kimi zaman devlet kimi zaman da bireyler olmuştur. Günümüze gelindiğinde de tıpkı geçmiş dönemlerde olduğu gibi güvenlik kavramının farklı anlamlara geldiği, tehdit unsurlarını değişip çeşitlendiği görülmektedir. Güvenlik anlayışında meydana gelen bu değişim ve dönüşümün ise birçok sebebi vardır. Bilgi iletişim teknolojilerinin büyük bir hızda gelişmesi tıpkı geçmişte Soğuk Savaş ve küreselleşme olguları gibi güvenlik kavramını beraberinde tehdit unsurlarını değiştirmiştir. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesinin yanında dijital teknolojiler, kitle iletişim ve ulaşım araçlarının gelişmesi yeni tehditler ve yeni güvenlik anlayışlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Güvenlik anlayışı ve tehdit unsurlarının değişimine neden olan bu unsurlar aynı zamanda kent olgusunda da etkili olmuş kentlerin büyük bir değişim ve dönüşüm hareketi sürecine girmesini sağlamıştır (İrdem vd., 2021:11-12).

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve derinlemesine nüfuz eden büyük etkilere neden olan önemli sonuçlar doğuran küresel olay ve olgulardan en sonuncusu bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi hem kent hem de güvenlik olgusunda değişim yaratmıştır. Akıllı kentlerde artık akıllı güvenlik kavramından bahsedilmekte ve akıllı güvenlik uygulamaları kent sakinlerinin yeni ihtiyaçlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki kentlerde güvenlik en üst düzeyde olmadığı yani kentin güvenli olmadığı durumlarda kentlerin akıllanması söz konusu olmayacaktır. Klasik kent güvenliği anlayışında güvenliği tehdit eden unsurlar genellikle suç ve suç oluşturacak şiddettir. Bu tehditlerden bazıları “kolektif şiddet, kadına yönelik şiddet, nefret suçları, organize suçlar, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ve terörizm”dir. Bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte akıllı kentlerde tüm bu klasik tehditlere ilaveten “bilgi güvenliği ve siber güvenlik, iklim değişikliği ve doğal afetlerin etkileriyle güvenli kentsel altyapı ve planlama sistemlerinin kurulması, salgın hastalıklarla mücadele, su, orman alanları ve tarım arazilerinin korunması ve gıda güvenliği, sağlık güvenliği gibi yeni güvenlik anlayışları ve tehditleri ortaya çıkmıştır (Tozkoparan, 2019:420).

Tek tek bireylerin güvenliği yani insani güvenlik klasik kent anlayışında olduğu gibi akıllı kentlerde de oldukça önemlidir. Hem kent sakini bireylerin hem de toplumun huzurunu bozacak şiddet ve suçlar güvenliği tehlikeye sokan en büyük tehditlerdendir. Akıllı kent anlayışında kent hizmetlerinde bilgi iletişim teknolojilerini kullanılması diğer klasik güvenlik anlayışı ve tehditlerine ek olarak siber güvenlik anlayışı ve daha çok bu dijital araçlara yönelik dijital tehditler ortaya çıkmaktadır (Tozkoparan, 2019:420). Akıllı kent uygulamalarının en temel unsuru olan veri, “kentin birçok noktasının hem birbiri ile hem de verilerin depolandığı merkezler arasında bilgi akışını sağlamaktadır. Bu bağlamda üretilen veriler özellikle açık kaynak/ açık veri kullanan sistemlerde verinin kontrolü ve yönetimi açısından potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır.” Verilerin işlenmesi sürecinde ortaya çıkabilecek kentsel güvenlik tehditler karşısında hukuki açıdan gerekli düzenlemelerin

yapılması ve akıllı güvenlik uygulamaları geliştirilmesi gereklilikleri ortaya çıkmaktadır (Aslan ve Bulut, 2019: 57).

Akıllı kentlerde, veri akışı sürecinde tehditlere oldukça açık olma durumunun yanında bilgi iletişim teknolojilerinden faydalanarak kentte güvenliğin sağlanması da söz konusudur. Kentler akıllanma sürecin de bir yandan farklı güvenlik anlayışlarına ve tehditlere açık hale gelirken bir yandan da teknolojik araçlar sayesinde kentin güvenliğini kentlerin akıllanma sürecinde tıpkı diğer kentsel alanlarda hizmet sunumunda bilgi iletişim teknolojilerini kullandığı gibi kent için en temel ihtiyaç olan güvenliğin sağlanmasında da bilgi iletişim teknolojileri kullanılmaktadır. Akıllı güvenlik uygulamaları olarak adlandırılan bu uygulamaların amacı teknolojik araçlar sayesinde kenti birçok oluşabilecek tehde karşı korumak, huzuru ve emniyeti sağlamaktır. Akıllı güvenlik kavramı 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planında “teknolojiyi kullanarak, şehirlerde mevcut güvenlik hâline karşı oluşabilecek tehditlere yönelik olarak vatandaşları korumak ve kriz yönetimini sağlamak için tasarlanmış, şehir güvenliğinin ölçülmesi ve etkinliğinin sağlanması işlevlerinin bütünüdür” şeklinde tanımlanmıştır. Akıllı güvenlik uygulamalarından ile kent güvenliğinin yaşam kalitesinin, kent sakinlerinin güvenlik algısının artırılması ve “Millî kabiliyetler ile geliştirilen yerli teknolojilerin kullanımı ile ülke ekonomisine katkı” sağlaması gibi faydalar beklenmektedir. Bu faydalardan da görülmektedir ki akıllı güvenlik uygulamaları ile sadece suç ve suç unsurlarını bertaraf edilmemekte aynı zamanda sağlıklı, mutlu ve huzurlu bir akıllı kent yaratılmaya çalışılmaktadır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2020:17).

Tüm dünyada akıllı kent olma çabasında olan kentlerin birçoğunda akıllı güvenlik uygulamaları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Sayıca oldukça fazla olan bu uygulamaların tümünü incelemek mümkün olmayacaktır. Lakin dünyada ve ülkemizde uygulanan bazı uygulamalardan akıllı güvenlik uygulamalarından örnekler incelemek faydalı olacaktır. Dünyada ve ülkemizde akıllanma sürecine giren birçok kentin akıllı güvenlik uygulamaları geliştirdikleri görülmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Dünya’da akıllı kent olgusuna en hızlı adapte olup en çok akıllı uygulama geliştiren ülkelerden biri olan Amsterdam güvenlik konusuna da oldukça önem vermektedir. “Responsible Sensing Lab uygulaması ile akıllı sensörler ve akıllı kameralar yardımı ile kamusal alandaki verinin güvenliğini sağlamaktadır. Code of Streets uygulaması ile var olan navigasyon sistemlerine ek olarak okul bölgeleri, kapalı alanlar, kirlilik ve trafik sıkışıklığı bilgileri de vatandaşla paylaşarak Amsterdam’ın daha güvenli ve daha az kalabalık bir şehir olmasına çalışılmaktadır.”(Akıllı Şehirler, 2022).

Akıllı güvenlik uygulamalarını sıklıkla kullanan bir başka kent ise Londra’dır. Yılın neredeyse her mevsimi yoğun bir turist akınına ev sahipliği yapan Londra için nüfusunun sürekli fazla olması beraberinde birtakım tehditleri getirebileceği ihtimalinden dolayı güvenlik konusu oldukça önemlidir. Bu nedenle bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak geliştirdikleri

akıllı güvenlik uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamalardan biri “Vücuda Takılan Güvenlik Kameraları”dır. Kolluk kuvvetlerinin şeffaflık sağlaması adına gerçekleştirdikleri operasyonlarda kullandıkları “üniformasının ön kısmına yerleştirilecek ve manüel şekilde aktif edilecek ve üzerindeki yanıp sönen kırmızı ışık sayesinde kayıta olduğu anlaşılacak” bir uygulamadır. Hukuki açıdan delil niteliği taşıyabilecek bu görüntüler otomatik olarak kullanıcı sunucularına yüklenmektedir. 2016 yılından itibaren kullanılan bu uygulama Cambridge Üniversitesi’nin bir çalışmasına göre, kolluk kuvvetlerinin üniformalarına görünür biçimde vücut kameraları takılmasıyla, şikâyetlerin %93 oranında azalmıştır (Akıllı Şehirler, 2023c).

Dünya’da akıllı güvenlik uygulamalarından bazıları bu şekilde iken ülkemizde de akıllı güvenlik uygulamaları birçok kent tarafından geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. B kentlerden biri Gaziantep’tir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafında “Güvenli Park” isimli bir akıllı güvenlik uygulaması geliştirilmiştir. Hasan Celal Güzel Millet Parkına, görüntü işleme, yapay zekâ ve nesnelerin interneti teknolojileri kullanılarak öncelikle acil durum butonları yerleştirilmiştir. Park içerisinde hırsızlık, acil sağlık durumları, çocuk kaybolmaları gibi olaylarda acil durum butonuna basılarak gelişen olaylara bir güvenlik personeli gibi sesli ve canlı müdahale edilebilmektedir (Akıllı Şehirler, 2023a). Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından ise FKM (Felaket Kurtarma Merkezi) isimli akıllı uygulama geliştirilmiştir. Uygulama tamamen verilere yönelik olarak planlanmış olup deprem, sel, yangın gibi doğal afetler nedeniyle veri kaybı yaşanmaması için verilerin yedeklenmesi, depolanması gibi süreçleri içermektedir. Yedeklenen tüm veriler Felaket Kurtarma Merkezine transfer edilerek orada kopyalanmaktadır (Akıllı Şehirler, 2023b). Malatya ve Gaziantep kentlerindeki akıllı güvenlik uygulamalarından da görülmektedir ki güvenlik konusunun öznesi insan canı, yaşamı olduğu gibi artık değişen güvenlik algısıyla birlikte güvenlik konusunun öznesi insan yaşamı olmakla birlikte akıllı kent için en önemli unsurlardan biri olan veriler de dahil olmuştur.

SONUÇ

İnsanoğlu var olduğu günden bugüne kadar diğer insanlarla bir arada yaşama isteği ile kentlerde birlikte yaşamıştır. İnsanların bir arada yaşama isteğinin psikolojik, ekonomik, sosyal sebepleri olabileceği gibi en temel neden güvenlik ihtiyacıdır. Yalnızken kendini güvende hissetmeyen ve yaşamını sürdürmek için en temel ihtiyaçlardan bir olan güven içinde olmayı isteyen insanlar birlikte yaşayarak bugünkü kentlerin temelini atmışlardır. Elbette ki günümüzdeki kentlerden çok farklı yapılar olan ilk kentler tarihsel süreçte her dönemin kendi içinde taşıdığı koşullara ve özelliklere göre değişmiş kimi zaman Antik Yunan döneminde devlet ile kent aynı anlamda kullanılmış ve görülmüş kimi zamanda örneğin Ortaçağ Döneminde dini bir merkez olmuştur. Günümüze en yakın şeklini ise Sanayi Devrimi ile alan kentler sahip olduğu dinamik ve devingen özellikleriyle sürekli olgu, olay ve yeniliklerden etkilenmekte ve bu etkiler doğrultusunda değişip dönüşmektedir. Günümüzde ise kentleri

derinden etkileyen ve büyük bir değişim dönüşüm sürecine girmesine neden olan şey bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesidir. Gelişen teknoloji insanların beklentilerini, ihtiyaçlarını, algılarını, alışkanlıklarını ve daha birçok şeyi değiştirmiş durumdadır. Böyle bir gelişme karşısında kentler kayıtsız kalamamış ve genel bir tabirle bilgi iletişim teknolojilerinin kent hizmetlerinde ve kent sorunlarının çözümünde kullanılmasını ifade eden akıllı kentlere dönüşmüştür. Yaşanan bu büyük değişim sadece kentleri değil aynı zamanda insanların en temel ihtiyaçlarından bir olan güvenlik kavramını ve güvenliği bozacak tehdit unsurlarının da değişmesi ve dönüşmesini sağlamıştır. Klasik olarak güvenlik devlet ve ülke güvenliği ve bu güvenliği bozacak tehditler de düşman kuvvetler, sınır ihlalleri, topyekün savaşlar olarak kabul edilmiştir. Fakat bu süreçte güvenlik anlayışı ve tehditleri çeşitlenmiş, insani güvenlik, kentsel güvenlik, gıda güvenliği ve daha birçok farklı alanda yeni güvenlik kavramları, çevre sorunları, siber saldırılar gibi yeni tehditler ortaya çıkmıştır. Güvenlik anlayışı ve tehditlerde meydana gelen bu değişimler güvenlik uygulamalarında da yeniliklerin yapılması gerekliliğini ortaya çıkardığı görülmektedir. Bilgi iletişim teknolojileri kullanarak kentin güvenliğini sağlamak ve bu güvenliği bozacak tehditleri bertaraf etmek için geliştirilen akıllı güvenlik uygulamaları akıllı kent ve kent sakinleri için oldukça önemlidir. İnsanların en temel ihtiyacı olan güvenlik, anlamı, algısı, tehditleri değişse de her zaman önemini koruyacaktır. Önümüzdeki dönemlerde yaşanacak gelişmelere bağlı olarak değişimler olsa da bir ihtiyaç olması özelliği hiç değişmeyecektir. Önemli olan bu temel ihtiyacı hiçbir zaman yaşanan gelişmelerin ve yeniliklerin ardında bırakmadan değişimlere entegre ederek kesintisiz bir şekilde devamlılığını sağlamaktır.

KAYNAKÇA

Akıllı Şehirler, (2022), Akıllı Güvenlik, Erişim:29.12.2022, <https://www.akillisehirler.gov.tr/wpcontent/uploads/AkillisehirUygulama%20Rehberligi/Ak%C4%B1ll%C4%B1%20G%C3%BCvenlik%20Uygulama%20Rehberli%C4%9Fi%20Sunumu.pdf>.

Akıllı Şehirler, (2023a). Gaziantep- Güvenli Park, Erişim:06.01.2023, <https://www.akillisehirler.gov.tr/proje-envanteri/gaziantep-guvenli-park/>

Akıllı Şehirler, (2023c). Londra, Erişim:06.01.2023, <https://www.akillisehir.com/idet/4/26/londra>

Akıllı Şehirler. (2023b). Malatya – FKM (Felaket Kurtarma Merkezi), Erişim:07.01.2023, <https://www.akillisehirler.gov.tr/proje-envanteri/malatya-fkm-felaket-kurtarma-merkezi/>

Alacadağlı, E. (2020). “Güvenli Kent ve Kent Güvenliği Üzerine Bir İrdeleme”, Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.6, S.2, ss.152-167

Aslan, M. M. ve Bulut, Y. (2019). “Akıllı Kent Uygulamalarının Kentsel Güvenlik Açısından Önemi”, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı, ss. 52-60

Balcı, D. (2021). “Covid-19 Pandemisi ile Mücadelede Akıllı Kentlerin Yeri ve Önemi”, V. Ankara Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 10-12 Ekim 2021, İKSAD, Ankara.

Baylis, J. (2008). “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Özel Sayı: Güvenlik”, ss.69-85

Birdişli, F. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.1, S.31, ss.149-169

Çıkrıkçı, T. ve Okur, M.A. (2021). “İnsan Güvenliği Merceğinde Sığınmacı Krizi ve Avrupa”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi C.20, S.1, ss. 97-127

Erdem, Engin İ. (2016). “İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği”, Akademik Bakış Dergisi, C.10, S.19, ss.255-281

Erdoğan, G. (2019). “Akıllı Kent Göstergeleri ve Stratejileri”, Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi, C.4, S.2, ss.1-23

Gürsoy, O. (2019). “Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye’deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkanları”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

İrdem, İ., Alkan, Ö., Biçen Gören, K.B., Arslan, Ö. (2021), “Güvenlik Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar”, Polis Akademisi Yayınları: Ankara.

Kaypak, Ş. (2016). “Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik”, The Journal of Academic Social Sciences, S.33, ss.35-50

Koca, T.ve Çolpan E. (2021). “Kentsel Güvenliğin Sağlanmasında Tasarım Rehberleri”, Planlama Dergisi, C.32, S.1, ss.162-173.

Küçükşahin, A. (2006). “Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir?”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, C.2, S.4, ss.7-41

Oğuzlu, H. (2007). “Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Açılıyor mu?”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, C.3, S.6, ss.7-43

Özmen, A. ve Yılmaz, B. (2019). “Kent ve Güvenlik”, (Ed. M. Akif Özer), Kent Ve, 165-187, Gazi Kitapevi, Ankara

Pustu, Y. (2006). “Küreselleşme Sürecinde Kent “Antik Site’den Dünya Kentine”, Sayıştay Dergisi, S.60, ss.129-151

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2023). Akıllı Güvenlik, Erişim:03.01.2023, <https://www.akillisehirler.gov.tr/wpcontent/uploads/AkillisehirUygulama%20Rehberligi/Ak%C4%B1ll%C4%B1%20G%C3%BCvenlik%20Uygulama%20Rehberli%C4%9Fi%20Sunum.pdf>

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2020). Akıllı Güvenlik Akıllı Şehirler Kapasite Geliştirme ve Rehberlik Projesi, Erişim:08.01.2023, https://www.akillisehirler.gov.tr/wpcontent/uploads/KapasiteGelistirme/Egitim_Pdf/Akilli_Guvenlik.pdf

Tozkoparan, İ. B. (2019). “Değişen Güvenlik Anlayışında Geleceğin Akıllı Kentleri”, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı, ss.417-427

Uçar, A. , Negiz, N., Şemşit, S. (2017). “Avrupa Birliği Akıllı Kent Uygulamaları ve Türkiye’deki Yansımaları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Kayfor 15 Özel Sayısı, ss.1785-1798

Uğurlu, Ö. (2010). “Kentlerin Tarihsel Gelişimi, "Kentlerin Tarihsel Gelişimi”, Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, Örgün Yayınevi: İstanbul

Varol, Ç. (2017), “Sürdürülebilir Gelişimde Akıllı Kent Yaklaşımı: Ankara’daki Belediyelerin Uygulamaları”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C.26, S.1, ss.43-58

Yılmaz, E. ve Çiftçi, S. (2011). “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-politik Açardan Türkiye’de Kentleşme Dönemleri”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.10, S.35, ss. 252-267

Yurt, R.G. (2020). “Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi”, Disiplinlerarası Sosyal Bilimler Dergisi, S.7, ss.19-44